

Sygn. akt II KK 571/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Mirek

SSN Zbigniew Puskarski

Protokolant Weronika Woźniak

przy udziale prokuratora del. do Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza,
w sprawie **K.U.**

skazanego z art. 258 § 3 k.k. i in.,

D.A. skazanego z art. 258 § 2 k.k. i n.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 15 lutego 2023 r.,

kasacji wniesionych przez obrońców skazanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 6 maja 2022 r., sygn. akt II AKa 213/21,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. akt XVIII K 183/20,

**I. na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. uchyla zaskarżony
wyrok wobec K.U. i D.A., a na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z
art. 536 k.p.k., także wobec K.T., W.S., R.P., Z.L. i Ł.G. i sprawę
wszystkich tych oskarżonych przekazuje do ponownego**

rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie w postępowaniu odwoławczym;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. P.K., Kancelaria Adwokacka w W., kwotę 1476 zł (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć złotych), w tym 23 % VAT, za obronę z urzędu wykonaną przed Sądem Najwyższym jako obrońca D.A.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. akt XVIII K 183/20, Sąd Okręgowy w Warszawie oskarżonych K.U., K.T., D.A., W.S., R.P., Z.L., Ł.G. uznał za winnych popełnienia szeregu przestępstw za które wymierzył im odpowiednio kary: 25 lat pozbawienia wolności i 450 stawek dziennych grzywny po 200 zł każda (kara łączna K.U.), 8 lat pozbawienia wolności i 180 stawek dziennych grzywny po 80 zł każda (kara łączna K.T.), 15 lat pozbawienia wolności i 180 stawek dziennych grzywny po 100 zł każda (kara łączna D.A.), 8 lat pozbawienia wolności (kara łączna W.S.), 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i 310 stawek dziennych grzywny po 1000 zł każda (kara łączna R.P.), 4 lata pozbawienia wolności oraz 160 stawek dziennych grzywny po 150 zł każda (kara łączna Z.L.), 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz 50 stawek dziennych grzywny po 100 zł każda (kara Ł.G.).

Apelacje od tego wyroku złożyli:

- obrońcy wszystkich oskarżonych, zaskarżając wyrok w całości w stosunku do reprezentowanych przez siebie oskarżonych podnosząc przy tym zarzuty lokujące się w każdej z względnych przyczyn odwoławczych wskazanych w art. 438 k.p.k.;

- pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych, stawiając zarzut rażącej niewspółmierności wymierzonych oskarżonym R.P. i Z.L. kar pozbawienia wolności

Wyrokiem z dnia 6 maja 2022 r., sygn. akt II AKa 213/21, Sąd Apelacyjny w Warszawie zaskarżony wyrok zmienił w stosunku do każdego z oskarżonych w zakresie wskazanym w jego treści, przy czym w odniesieniu do skazanych K.U. orzekł jako karę łączną 12 lat pozbawienia wolności i 160 stawek dziennych grzywny po 200 zł stawka dzienna, zaś wobec D.A. karę łączną 7 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz 70 stawek dziennych grzywny po 100 zł każda stawka.

Kasacje w tej sprawie wnieśli obrońcy skazanych K.U. i D.A., którzy poza szeregiem uchybień natury procesowej podnieśli także zarzuty zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych.

Obrońca skazanego K.U. – adw. K.W., wskazała m.in. na naruszenie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności polegające na tym, że w wydaniu przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, II Wydział Karny zaskarżonego wyroku brała udział osoba nieuprawniona, tj. sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie P.D., który w dniu 17.11.2021 r. w związku z treścią wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16.11.2021 r. w połączonych sprawach C-748/19 do C-754/19 złożył oświadczenie o wycofaniu zgody na delegację przez Ministra Sprawiedliwości w trybie art. 77 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie (oświadczenie Sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie P.D. w załączeniu), co skutkowało odwołaniem go z delegacji przez Ministra Sprawiedliwości (pkt 1 protokołu posiedzenia wstępnego z dnia 19.01.2022 r.) i w konsekwencji winno wykluczyć sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie P.D. z orzekania w przedmiotowej sprawie, co jednak nie nastąpiło, a wyżej wymieniony sędzia orzekał - w niniejszej sprawie - pomimo braku delegacji do Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Skarżąca domagała się uchylenia wyroków sądów obu instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I Instancji.

Z kolei obrońca skazanego D.A. w swojej kasacji wskazał m.in. na zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. polegającej na braku obrońcy obligatoryjnego (art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.) na rozprawie w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w sprawie XVIII K 183/20 z powodu braku wydania prawidłowej decyzji stwierdzającej brak obligatoryjności obrony (art. 79 § 4 k.p.k.). We wniosku końcowym kasacji domagał się uchylenia wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedziach na kasacje obrońców obu skazanych, prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie wniósł o ich oddalenie jako oczywiście bezzasadnych.

Przed rozpoznaniem kasacji do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo procesowe obrońcy skazanego K.U., w którym adw. K.W. wskazywała na istnienie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na orzekanie w tej sprawie przez SSA X.Y.; powoływała się na stanowisko zawarte w wyroku Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt II KS 32/21. Wniosek złożony w trybie art. 9 § 2 k.p.k. przez obrońcę skazanego R.X. sygnalizował istnienie tego samego powodu uchylenia zaskarżonego wyroku, także – z uwagi na art. 435 w zw. z art. 536 k.p.k. – w stosunku do R.X..

W trakcie rozprawy kasacyjnej obrońcy skazanych poparli stanowisko co do istnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na orzekanie w tej sprawie przez sędziego X.Y., a do takiego stanowiska przyłączyła się oskarżycielka posiłkowa, która stwierdziła, że chce mieć pewność swojej sytuacji procesowej i aby nikt nie spowodował uchylenia tego wyroku tylko dlatego, że orzekał sędzia, co do którego są zastrzeżenia.

Prokurator nie dostrzegał istnienia uchybień z art. 439 § 1 k.p.k. i wnosił o oddalenie wniesionych kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesione kasacje musiały skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi odwoławczemu, a powodem tego jest zaistnienie w postępowaniu odwoławczym uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. związanego z udziałem w składzie orzekającym w tej sprawie SSA X.Y.. Ta okoliczność powodowała uchylenie zaskarżonego wyroku także co do innych skazanych i choć nie wnosili oni kasacji, to do nich miał zastosowanie art. 435 w zw. z art. 536 k.p.k.

Odnosząc się do zaistniałego uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. trzeba podkreślić, że wynika ono z okoliczności, iż udział sędziego X.Y. - w świetle ustaleń oraz w konsekwencji przeprowadzonego testu bezstronności - stanowił o nienależytej obsadzie sądu, z uwagi na to, że nie dawał on gwarancji niezależności i bezstronności sędziowskiej (art. 41 § 1 k.p.k.), które są immanentną cechą sądu z

art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPC) i art. 47 Karty Praw Podstawowych. W odniesieniu do normatywnych podstaw przeprowadzenia testu wypada odwołać się przede wszystkim do uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7) i do rozważań zawartych w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2021 r., III KK 404/21. Wskazano bowiem w jego uzasadnieniu, że: *„stanowisko zawarte w uchwale trzech Izb w odniesieniu do określenia standardu z art. 6 ust. 1 EKPC znalazło potwierdzenie w orzecznictwie ETPC. Na gruncie art. 6 ust. 1 EKPC Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19) podkreślił, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. w sprawie U 2/20 – którym „unieważniono” uchwałę trzech Izb SN – nie jest rzetelny w zakresie badania standardu art. 6 ust. 1 EKPC. ETPC w swoim wyroku stwierdził, że Trybunał Konstytucyjny koncentrował się jedynie na ochronie konstytucyjnej prerogatywy Prezydenta, pominął kwestie istotne (kwestia statusu Krajowej Rady Sądownictwa jako organu niezależnego), a powstrzymał się od jakiegokolwiek sensownej analizy uchwały Sądu Najwyższego w kontekście zasady podziału władzy. Co ważne zakwestionował także, jako zupełnie bezzasadne, nawiązywanie przez Trybunał Konstytucyjny w kontekście rzekomego standardu z art. 6 ust. 1 EKPC, do wyłączenia uprawnień „innych sędziów” do oceny „prawa sędziego do orzekania” lub weryfikacji procedury poprzedzającej powołanie przez Prezydenta, wskazując, że „nie widzi w swoim orzecznictwie żadnej możliwej podstawy do takiego wniosku” (pkt 261-262 wyroku). W rezultacie podkreślił, że ocenę Trybunału Konstytucyjnego w kategoriach standardu art. 6 ust. 1 Konwencji należy uznać za arbitralną, a skoro taką ta ocena jest, to nie może mieć żadnego znaczenia co do tego czy doszło do naruszenia prawa (pkt 262). Natomiast uchwałę trzech Izb z dnia 23 stycznia 2020 r. ocenił jako przekonującą, z mocną argumentacją, w której wnioski wyciągnięto po dogłębnej i starannej ocenie prawa polskiego z perspektywy podstawowych standardów Konwencji (pkt 261). Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie U 2/20 został oceniony jako naruszający praworządność i niezawisłość sądownictwa (pkt. 263). Przypomnieć należy, że to ETPC ma monopol jurysdykcyjny w zakresie*

interpretacji i stosowania Konwencji (art. 19 i art. 32 Konwencji). To orzecznictwo ETPC nadaje ostateczny kształt normatywny postanowieniom konwencji, doprecyzowując znaczenie i zakres gwarantowanych w niej praw i wolności, w tym prawa do rzetelnego procesu. W konsekwencji w zakresie interpretacji i stosowania Konwencji sądy krajowe są związane interpretacją konwencji przez ETPC (I. Kondak [w:] L. Garlicki [red.] Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz, Warszawa 2011, t. 2, s. 100 i nast.). Przytoczone okoliczności wskazują, że wykonanie uchwały trzech Izb stanowi jednocześnie o prawidłowej realizacji standardu z art. 6 ust. 1 Konwencji, w zakresie w jakim zawarte jest w tym przepisie prawo do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą.” Dodać jedynie trzeba, że w tym wyroku wskazano na istnienie takiego samego standardu na gruncie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). Nadmienić trzeba również, że nie ma wiążącego charakteru wyrok Trybunału Konstytucyjnego wydany w sprawie U 2/20 (por. w tej materii np. – postanowienie SN z dnia 16 września 2021 r. I KZ 29/21; postanowienie SN z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22, czy też uchwały SN: z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22 i z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22). Przypomnieć należy, że w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r. (I KZP 2/22) zaakcentowano kluczową tezę, że Krajowa Rada Sądownictwa (KRS) ukształtowana w trybie określonymi przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym wskazanym w art. 187 ust. 1 Konstytucji RP, a co do procedury testowej stwierdzono, iż może ona być także prowadzona z urzędu.

Po tych uwagach trzeba stwierdzić, że bezsporny jest udział sędziego X.Y. w procedurze powołania na stanowisko sędziego na wniosek KRS, ukształtowanej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. Wynika to z dokumentacji zgromadzonej w sprawie II KK 206/21 Sądu Najwyższego. Z kolei odwołując się do tych wszystkich okoliczności, które już były przedmiotem jednoznacznych i zgodnych ocen Sądu Najwyższego w sprawach: II KK 206/21, II KS 32/21 i II KK 505/21 trzeba stwierdzić, że tego sędziego łączą bardzo silne związki z władzą wykonawczą, tj. Ministrem Sprawiedliwości, który pełni jednocześnie funkcję Prokuratora Generalnego. Te

relacje już zostały szczegółowo opisane w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie II KK 32/21, a ostatnio także w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego wydanego w sprawie II KK 505/21. W tym ostatnim judykacie zebrano trafnie trzy elementy, które dowodzą takich związków sędziego z władzą wykonawczą oraz Ministrem Sprawiedliwości-Prokuratorem Generalnym. Te elementy to: przebieg procesu nominacyjnego, w którym pominięto opinie zgromadzenia sędziów sądu apelacyjnego i wykazano szczególną determinację w opiniowaniu sędziego (por. także uzasadnienie w sprawie II KK 206/21), mianowanie sędziego Y. na liczne stanowiska funkcyjne, w tym m.in. prezesa Sądu Okręgowego w W. i prezesa Sądu Apelacyjnego w [...] (opisane w uzasadnieniach wyroków w sprawach II KK 206/21 i II KK 505/21), przy równoczesnym wykonywaniu funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Sądów Powszechnych (powołanie przez Ministra Sprawiedliwości) i Nadzwyczajnego Rzecznika (powołanie przez Prezydenta RP) i ściganiu sędziów za ich działalność orzeczniczą (por. uzasadnienie w sprawie II KS 32/21), aprobowanie odsuwania sędziów od orzekania w trybie art. 130 u.s.p. tylko za stosowanie w swoich orzeczeniach norm konwencyjnych oraz traktatowych i z tego samego powodu przenoszenie sędziów Sądu Apelacyjnego w Warszawie do innego wydziału, a także działanie wbrew zabezpieczeniu zastosowanego postanowieniem Wiceprezesa TSUE z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie C-204/21 R. Te wszystkie okoliczności wskazują na istnienie bardzo silnych związków sędziego X.Y. z władzą wykonawczą i na podejmowanie przez niego, w ramach sprawowanych licznych funkcji administracyjnych, takich czynności, które jednoznacznie odbierane są jako nastawione na wykonywanie działań zgodnych z linią władzy wykonawczej, tj. Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego, kosztem niezależności władzy sądowniczej i wykonywaniu działalności orzeczniczej przez sędziów (dowodem na to jest aprobowanie odsuwania sędziów w trybie art. 130 u.s.p. w trybie zarządzenia przez prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie i wszczynania postępowań dyscyplinarnych za to jakie orzeczenia sędziowie wydali). Jeśli dodatkowo dostrzec, że w sprawie tej stroną postępowania był prokurator – podległy służbowo Prokuratorowi Generalnemu, to wskazane powyżej okoliczności (wiedza o nich) dają podstawę do stwierdzenia, iż sędzia X.Y. może być oceniany w płaszczyźnie obiektywnej bezstronności (odbiór w opinii społecznej) jako sędzia

niespełniający gwarancji niezależności oraz bezstronności. Dla oceny tej sytuacji na gruncie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie ma żadnego znaczenia fakt, że było jeszcze w składzie dwóch sędziów (aby oceniać sąd generalnie jako niezawisły i bezstronny przymiot niezależności i bezstronności musi posiadać każdy z członków składu orzekającego), a także i to, że doszło do zmniejszenia nałożonych kar. Wydaje się, co trafnie i dobitnie wynika ze stanowiska oskarżyciela posiłkowego, że sędzia Y. powinien dla dobra osób pokrzywdzonych i pewności orzeczeń, rozważyć powstrzymanie się od orzekania w sprawach karnych, a ograniczyć swoją działalność tylko do działalności administracyjnej. Orzekanie w sprawach karnych, w aktualnej jego sytuacji, może stanowić bardzo duże ryzyko uwzględnienia kasacji na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., co zważywszy na dobro stron procesu i względy ekonomii procesowej (koszty społeczne i ekonomiczne procesu) stanowi poważny argument za podjęciem takiej decyzji. Nadmienić również trzeba, że sygnalizacja stron co do orzekania w sprawie przez sędziego X.Y., w kontekście wskazanej okoliczności, tj. braku bezstronności i niezależności, a zatem atrybutu koniecznego do przyjęcia istnienia prawa do rozpoznania sprawy przez sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 EKPC, wskazuje, iż realne było wnioskowanie co do skorzystania przez strony postępowania z prawa do wniesienia skargi przeciwko Państwu Polskiemu z uwagi na naruszenie standardu z art. 6 ust. 1 EKPC. W sytuacji aktualnej linii orzeczniczej ETPC w odniesieniu do tej problematyki (np. wyrok Wielkiej Izby Trybunału Praw Człowieka z 1 grudnia 2020 r. *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, skarga 26374; wyroki ETPC w sprawach przeciwko Polsce – *Reczkowicz*, *Dolińska – Ficek* i *Ozimek* a także w sprawie *Advance Pharma*) brak należytej kontroli w tym aspekcie przez Sąd Najwyższy narażałby Skarb Państwa nie tylko na odpowiedzialność odszkodowawczą, ale czego także nie sposób wykluczyć, możliwość ewentualnego wznowienia takiego postępowania.

Z tych wszystkich powodów, konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie obejmującym wszystkich oskarżonych, co do których wydał wyrok sąd odwoławczy i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy do pozostałych zarzutów nie odnosił się korzystając z unormowania wskazanego w art. 436 w zw. z art. 518 k.p.k. Trzeba jednak stwierdzić, że nie było powodów do uwzględnienia zarzutu kasacji sporządzonej w imieniu skazanego D.A., w zakresie istnienia na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego uchybienia wskazanego w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. W tym zakresie zgodzić należało się ze stanowiskiem wyrażonym przez prokuratora w odpowiedzi na kasację.

Z tych wszystkich powodów orzeczono jak w wyroku.

[as]

[ał]